

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ.
МЕНЕДЖМЕНТ АГРОВИРОБНИЦТВА»**

*для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського)
спеціальності 208 Агроінженерія
освітньо-професійної програми Агроінженерія*

ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ. МЕНЕДЖМЕНТ АГРОВИРОБНИЦТВА: методичні рекомендації з організації самостійної роботи навчальної дисципліни для здобувачів спеціальності 208 “Агроінженерія” ОПП “Агроінженерія” денної та заочної форми навчання. Укладачі: доц. Андрощук І.О. Кропивницький: ЦНТУ, 2024. 14 с.

Укладачі: Андрощук І.О., к.е.н., доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності.

Рецензенти: Шалімова Н.С., д.е.н., професор, декан економічного факультету Центральноукраїнського національного технічного університету.
В’юнник О.В., к.е.н., професор, доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності Центральноукраїнського національного технічного університету.

Схвалено на засіданні кафедри економіки менеджменту та комерційної діяльності Протокол від “28” серпня 2024 року № 1

Методичні рекомендації містять планування обсягу, змісту, завдання, форми і методів контролю самостійної роботи, розробку навчально-методичного забезпечення; виконання здобувачем запланованої самостійної роботи; контроль та оцінювання результатів, їх систематизацію, оцінювання ефективності виконання здобувачем самостійної роботи.

ЗМІСТ

Вступ

1.	Опис навчальної дисципліни.....	4
2.	Мета і завдання навчальної дисципліни.....	5
3.	Компетентності	5
4.	Програмовані результати навчання.....	6
5.	Програма навчальної дисципліни.....	6
6.	Перелік тем самостійної роботи.....	8
7.	Питання для самоконтролю	9
8.	Підприємницький проєкт.....	12
9.	Рекомендовані джерела інформації	12

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань 20 Аграрні науки і продовольство	Фахової підготовки	
		Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: 208 «Агроінженерія» Освітньо-професійна програма: «Агроінженерія»	1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 3,125	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	24 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
50	84		
Вид контролю: екзамен			

Мова навчання: українська

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Організація агробізнесу. Менеджмент агровиробництва» спрямована на формування системного мислення та комплексу спеціальних знань і вмінь щодо організації агробізнесу та управління підприємствами аграрного виробництва різних форм господарювання на засадах інноваційності та сталості; поєднання в цілісну систему знання про підприємства аграрного виробництва як відкриту систему управління в цілому, що дало б можливість майбутнім менеджерам у сфері аграрного виробництва сформулювати чіткі уявлення про природу та різноманітність функцій менеджменту сучасного підприємства в умовах невизначеності та кризових ситуацій, навчитись реалізовувати теоретичний функціонал на практиці на засадах інноваційності та сталості, що апробовано в процесі вивчення курсу шляхом створення власних проєктів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Організація агробізнесу. Менеджмент агровиробництва» є надання здобувачам вищої освіти знань, вмінь та уявлень про методологію організації агробізнесу та управління суб'єктами господарювання в галузі аграрного виробництва.

Завдання вивчення дисципліни: вивчення концептуальних засад середовища функціонування підприємницьких структур у сфері аграрного виробництва у призмі невизначеності та кризових ситуацій, підходів до формування агробізнесу, ключових сфер агробізнесу, особливостей процесу створення, передумов ефективності функціонування підприємницьких структур, стратегій розвитку сучасного агробізнесу на засадах сталості, сутності менеджменту підприємств аграрного виробництва, основні функції менеджменту, основ прийняття та реалізації управлінських рішень, управління ресурсами та витратами; набуття навичок щодо організації, оцінки та аналізу можливостей підприємств аграрного виробництва, вміння оцінювати та обирати інноваційні ідеї для реалізації підприємницьких проєктів, здатність ефективно управляти фінансовою складовою діяльності, оволодіти навичками стратегічного адміністрування діяльності аграрного підприємства, вміти просувати підприємство на сучасному аграрному ринку.

3. Компетентності

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі агропромислового виробництва та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння аспектів професійної діяльності.

ЗК4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК5. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові компетентності

ФК1. Здатність розв'язувати складні управлінські задачі та проблеми в сфері сільськогосподарського виробництва.

ФК4. Здатність застосовувати сучасні інформаційні та комп'ютерні технології для вирішення професійних завдань.

ФК8. Здатність використовувати методи управління й планування матеріальних та пов'язаних з ними інформаційних і фінансових потоків для підвищення конкурентоспроможності підприємств.

ФК12. Здатність використовувати сучасні принципи, стандарти та методи управління якістю, забезпечувати конкурентоспроможність технологій і машин у виробництві сільськогосподарських культур.

ФК16. Здатність ефективно управляти підприємствами аграрного виробництва різних форм господарювання на засадах інноваційності та сталості.

3. Програмні результати навчання

ПРН 1. Володіти комплексом необхідних гуманітарних, природничо-наукових та професійних знань, достатніх для досягнення інших результатів навчання, визначених освітньою програмою

ПРН 5. Приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення прибутковості підприємства.

ПРН 6. Приймати ефективні рішення стосовно форм і методів управління інженерними системами в АПК.

ПРН 13. Здійснювати ефективне управління та оптимізацію матеріальних потоків.

ПРН 22. Забезпечувати управління підприємствами аграрного виробництва різних форм господарювання на засадах інноваційності та сталості.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади середовища функціонування підприємницьких структур у сфері аграрного виробництва в умовах невизначеності та кризових ситуацій

Тема 1. Формування агробізнесу як об'єктивний процес суспільного поділу праці.

Агробізнес у системі ринкових економічних відносин. Глобалізаційні впливи на агробізнес. Сутність, структура й особливості розвитку агробізнесу.

Цілі та принципи функціонування агробізнесу. Організаційно-правові форми аграрного підприємництва. Сутність і форми організації агробізнесу.

Тема 2. Агробізнес як логічне завершення процесу агропромислової інтеграції.

Перша сфера та її роль у розвитку агробізнесу. Друга сфера як головна ланка агробізнесу. Третя сфера та її роль у створенні кінцевого продукту агробізнесу.

Тема 3. Особливості процесу створення агробізнесу та його подальше ефективне функціонування.

Основи створення і функціонування агропромислових структур. Організація і планування власної справи у сфері аграрного виробництва. Нормативно-правові особливості юридичної легалізації функціонування аграрних підприємств. Особливості операційної діяльності аграрного підприємства та підвищення її ефективності. Складові організації агробізнесу. Автоматизація бізнес-процесів аграрного підприємства. Особливості впливу логістики в організації агробізнесу. Врахування природно-кліматичних умов регіонів в організації бізнес-процесів агробізнесу. Оцінка ефективності підприємницької діяльності структур агробізнесу: поняття ефективності, ключові складові та чинники впливу.

Тема 4. Стратегії розвитку сучасних фермерських господарств на засадах сталості.

Поняття «стратегія розвитку» з урахуванням особливостей агробізнесу. Загальні принципи розробки стратегії розвитку. Особливості стратегічного менеджменту фермерських господарств в Кіровоградському регіоні. Цілі стратегії інтенсифікації підприємств аграрного виробництва. Кластерний підхід у стратегічному розвитку підприємств аграрного виробництва. Стратегія розширення ринку збуту. Стратегія диверсифікації виробництва.

Змістовий модуль 2. Особливості менеджменту підприємств аграрного виробництва на засадах інноваційності та сталості.

Тема 5. Сутнісні засади функціонування підприємств аграрного виробництва в умовах трансформаційних змін в економіці.

Сутність менеджменту підприємств аграрного виробництва. Ключові особливості менеджменту функціонування підприємств аграрного виробництва різних організаційно-правових форм в сучасних умовах господарювання

Тема 6. Функції планування, організації, мотивації та контролю у менеджменті підприємств аграрного виробництва.

Особливості планування в сільському господарстві. Організація планової роботи в підприємствах аграрного виробництва. Сутність та зміст функції організації. Види організаційних структур та їх характеристика. Поняття та зміст функції мотивації. Особливості мотивації в підприємствах аграрного

виробництва. Сутність та форми контролю в менеджменті. Внутрішньогосподарський контроль в системі менеджменту підприємств аграрного виробництва.

Тема 7. Особливості прийняття та реалізації управлінських рішень в менеджменті підприємств аграрного виробництва.

Процес прийняття рішень як основа менеджменту. Чинники ризику та невизначеності при прийнятті управлінських рішень. Середовище функціонування підприємств аграрного виробництва.

Тема 8. Система управління ресурсами та витратами підприємств аграрного виробництва Кіровоградщини.

Основні ресурси підприємств аграрного виробництва на Кіровоградщині: їх особливості та можливості. Ефективність управління земельними ресурсами фермерських господарств із урахуванням регіональної специфіки. Соціально-економічна сутність трудових ресурсів та продуктивності праці. Особливості управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві. Організація залучення працівників та оплати праці. Особливості формування капіталу підприємств. Джерела формування фінансових ресурсів та оптимізація їх структури. Класифікація витрат підприємств аграрного виробництва. Сутність і завдання системи управління витратами. Ключові принципи системи управління витратами. Особливості впровадження системи управління витратами в центрах витрат та центрах прибутку.

Тема 9. Організація менеджменту маркетингової діяльності підприємств аграрного виробництва.

Сутність управління маркетингом підприємств аграрного виробництва. Ключові проблеми маркетингу підприємств аграрного виробництва. Організація маркетингової діяльності підприємств аграрного виробництва. Модель маркетингової діяльності підприємств аграрного виробництва.

5. Перелік тем самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Формування агробізнесу як об'єктивний процес суспільного поділу праці.	4
2	Тема 2. Агробізнес як логічне завершення процесу агропромислової інтеграції.	6
3	Тема 3. Особливості процесу створення агробізнесу та його подальше ефективне функціонування.	6
4	Тема 4. Стратегії розвитку сучасних фермерських господарств на засадах сталості.	4

5	Тема 5. Сутнісні засади функціонування підприємств аграрного виробництва в умовах трансформаційних змін в економіці	4
6	Тема 6. Функції планування, організації, мотивації та контролю у менеджменті підприємств аграрного виробництва	8
7	Тема 7. Особливості прийняття та реалізації управлінських рішень в менеджменті підприємств аграрного виробництва	4
8	Тема 8. Система управління ресурсами та витратами підприємств аграрного виробництва Кіровоградщини	6
9	Тема 9. Організація менеджменту маркетингової діяльності підприємств аграрного виробництва	8
	Разом	50

7. Питання для самоконтролю

1. Що таке агробізнес, і як він вписується в систему ринкових економічних відносин?
2. Які глобалізаційні фактори впливають на розвиток агробізнесу?
3. Охарактеризуйте структуру агробізнесу та його ключові особливості.
4. Які основні цілі та принципи функціонування агробізнесу?
5. Що таке агропромислова інтеграція і які її основні етапи?
6. Як впливає агропромислова інтеграція на розвиток агробізнесу?
7. Які основні характеристики агробізнесу як завершальної стадії агропромислової інтеграції?
8. Які переваги має агробізнес у порівнянні з традиційними сільськогосподарськими підприємствами?
9. Як взаємодіють виробничі, переробні та збутові підприємства в рамках агропромислової інтеграції?
10. Які економічні та соціальні наслідки має агропромислова інтеграція для сільських територій?
11. Як глобалізація та технологічний прогрес впливають на розвиток агробізнесу?
12. Які виклики виникають перед агробізнесом в умовах сучасної ринкової економіки?
13. Як державна політика сприяє або перешкоджає розвитку агробізнесу?
14. Чому агробізнес розглядається як логічне завершення процесу агропромислової інтеграції?
15. Які організаційно-правові форми існують для аграрного підприємництва?
16. Які форми організації агробізнесу ви знаєте, і як вони впливають на ефективність виробництва?

17. Яку роль відіграє перша сфера агропромислового комплексу у розвитку агробізнесу?
18. Що включає в себе перша сфера агробізнесу?
19. Як розвиток першої сфери впливає на загальну ефективність агробізнесу?
20. Які основні виклики та можливості існують для розвитку першої сфери агробізнесу?
21. Що таке друга сфера агробізнесу і які її основні функції?
22. Чому друга сфера вважається головною ланкою агробізнесу?
23. Як удосконалення процесів у другій сфері може вплинути на загальну продуктивність аграрного підприємства?
24. Які інноваційні підходи можна застосовувати для підвищення ефективності другої сфери?
25. Що включає в себе третя сфера агробізнесу?
26. Яка роль третьої сфери у процесі створення та реалізації кінцевого продукту агробізнесу?
27. Як процеси зберігання, переробки та збуту продукції в третій сфері впливають на конкурентоспроможність агропідприємства?
28. Які стратегії розвитку третьої сфери агробізнесу сприяють збільшенню доданої вартості продукції?
29. Які основи необхідні для створення та ефективного функціонування агропромислових структур?
30. Які ключові етапи організації та планування власної справи у сфері аграрного виробництва?
31. Як підвищити ефективність операційної діяльності аграрного підприємства?
32. Які складові організації агробізнесу виокремлюють у сучасних підприємствах?
33. Як автоматизація бізнес-процесів може вплинути на аграрні підприємства?
34. Яке значення має логістика в організації агробізнесу?
35. Як природно-кліматичні умови впливають на організацію бізнес-процесів агробізнесу?
36. Які ключові чинники впливають на оцінку ефективності підприємницької діяльності агробізнесу?
37. Що означає стратегія розвитку у контексті агробізнесу?
38. Які фактори слід враховувати при розробці стратегії розвитку для аграрних підприємств?
39. Як зовнішні та внутрішні фактори впливають на стратегію аграрних підприємств?
40. Які принципи розробки стратегії розвитку фермерських господарств є найважливішими?

41. Які специфічні умови Кіровоградського регіону впливають на стратегічне управління фермерськими господарствами?
42. Як агрокліматичні умови та доступність ресурсів визначають стратегію розвитку фермерських господарств на Кіровоградщині?
43. Які стратегії фермерські господарства застосовують для забезпечення довгострокового розвитку?
44. Які цілі переслідує стратегія інтенсифікації аграрних підприємств?
45. Що таке кластерний підхід, і як його застосовують у стратегічному розвитку аграрних підприємств?
46. Які можливості розширення ринку збуту можна використати для фермерських господарств?
47. У чому полягає стратегія диверсифікації виробництва, і як вона може бути реалізована?
48. Які основні особливості менеджменту аграрних підприємств в сучасних умовах?
49. Як організаційно-правові форми впливають на менеджмент аграрних підприємств в умовах економічних змін?
50. Які основні особливості планування в сільському господарстві?
51. Які види організаційних структур застосовуються на аграрних підприємствах, і які їхні характеристики?
52. Як визначають функцію мотивації в аграрних підприємствах?
53. Які форми контролю існують у системі менеджменту аграрних підприємств?
54. Що таке внутрішньогосподарський контроль, і яку роль він відіграє у функціонуванні підприємства?
55. Які етапи прийняття рішень вважаються основними в процесі управління аграрними підприємствами?
56. Які чинники ризику та невизначеності впливають на процес прийняття рішень у сільському господарстві?
57. Які основні ресурси використовуються на підприємствах аграрного виробництва Кіровоградщини?
58. Які можливості для покращення використання природних і трудових ресурсів існують в аграрних підприємствах Кіровоградщини?
59. Як соціально-економічні фактори впливають на продуктивність праці в аграрному секторі?
60. Які ключові проблеми з трудовими ресурсами виникають в аграрних підприємствах Кіровоградщини?
61. Як ефективно управляти земельними ресурсами в фермерських господарствах з урахуванням регіональної специфіки?
62. Які механізми залучення працівників застосовуються на аграрних підприємствах Кіровоградщини?

63. Як визначається рівень оплати праці і які чинники впливають на її диференціацію?
64. Які відмінності між центрами витрат і центрами прибутку в аграрних підприємствах?
65. Як організовано управління витратами в різних підрозділах підприємства?
66. Які основні завдання системи управління витратами аграрних підприємств?
67. Які ключові принципи впровадження системи управління витратами?
68. Які особливості управління маркетинговою діяльністю на аграрних підприємствах?
69. Які ключові проблеми виникають у маркетинговій діяльності аграрних підприємств?
70. Яка модель маркетингової діяльності найбільш ефективна для аграрних підприємств?

8. Підприємницький проєкт

Виконання підприємницького проєкту має за мету поглибити знання з дисципліни «Організація агробізнесу. Менеджмент агровиробництва», де передбачається, використовуючи лекційний матеріал, розробити з нуля до розробки стратегічного плану розвитку створеного підприємства на період до 10 років, а саме від початку створення до теперішнього часу проєкт за наступними блоками:

БЛОК. 1. Бізнес-моделювання: від започаткування ідеї до правового регулювання діяльності.

БЛОК. 2. Метод SWOT аналізу в стратегічному управлінні підприємствами.

БЛОК 3. Технологія аналізу ринку.

БЛОК 4. Особливості фінансування: формування дохідної та витратної частин.

БЛОК 5. Розробка стратегії розвитку підприємств.

БЛОК 6. Інструменти та технології маркетингу в сучасному управлінні.

9. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Довідник економіста сільськогосподарського підприємства / за ред. Ю. О. Лупенка та О. В. Захарчука. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 600 с.
2. Зінчук Т., Куцмус Н., Усюк Т., Прокопчук О. Нова світова економіка. Менеджмент, технології, стратегії. Підручник. ЦУЛ. 2023. 372 с.
3. Ільчук М.М., Барановська О.Д., Ус С.І., Дмитрук М.І. Підприємництво та організація агробізнесу в регіонах: навч. посібн. Київ, НУБіП України, 2021. 416 с.

4. Кудлай В. Г. Економіка і організація агробізнесу: практикум / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; В. Г. Кудлай. Київ : КНЕУ, 2020. – 211 с

5. Мазур К.В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства : навч. посібник. Вінниця, 2020. 284 с

6. Марченко О. М. Практикум з менеджменту: навчальний посібник. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. - 224 с.

7. Левицька І. В. Менеджмент підприємств за кризових умов: навчальний посібник. 2-ге видання / Е.В. Левицька. -. Львів : Новий Світ-2000, 2020. - 174 с.

8. Zhuo J. (2019). The Making of a Manager: What to Do When Everyone Looks to You. Ebury Press. 288 p.

9. P2M: A Guidebook of Project and Program Management for Enterprise Innovation. URL: <http://www.pmaj.or.jp>.

10. PMBoK: Project Management Body of Knowledge. URL: <http://www.pmi.org/PMBOK-Guide-and-Standards.aspx>.

Додаткові

1. Андрощук І.О., Рябоволик Т.Ф., Рябоволик Ю.В. Роль аграрного сектору економіки в забезпеченні продовольчої безпеки України та світу. Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство Випуск 45/2022. С. 10-14.

2. Андрощук І., Стоноженко Р. Особливості управління аграрними підприємствами України в умовах невизначеності та кризової ситуації. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, Вип. 9 (42). – Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С. 252-259.

3. Андрощук І., Чабанюк Є. Трансформація сучасних методів та інструментів управління сучасними підприємствами в контексті викликів цифровізації. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, Вип. 9 (42). – Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С. 260-271.

4. Мінцберг Г. Анатомія менеджменту. Ефективний спосіб керувати компанією. Київ : Наш формат, 2018. 408 с

5. Похибки мислення, або чому ми приймаємо неправильні рішення. URL: <http://www.management.com.ua/notes/bad-decisions.html>

6. Рябоволик, Т., & Андрощук, І. (2024). Сучасна технологія антикризового управління як інструмент операційного та виробничого менеджменту в організації в контексті забезпечення принципів стійкості та сталості в умовах індустрії 5.0. Економічний простір, (189), 390-395. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-68>

7. Стоноженко Р.В, Андрощук І.О. Ключові виклики у сфері функціонування підприємств агропромислового комплексу України в контексті досягнення цілей економічної інтеграції на засадах сталості та інноваційності. Економіка та суспільство. 2024. No 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4052>

8. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник / О. М. Сумець ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 208 с.

9. Тест «Лідерство» (з ключем). URL: http://ininv.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=717:testliderstvo&catid=41&Itemid=967.

10. Тест «Оцінка комунікабельності та організаторських здібностей» (з ключем). URL: http://ininv.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=736:test-otsinka-komunikabelnostita-orhanizatorskykh-zdibnostei-z-kliuchem&catid=41&Itemid=967.

11. Царенко І.О., Пітел Н.С., Липчанський В.О. Етика бізнесу як різновид професійної етики в контексті соціальної відповідальності підприємців та управлінських кадрів. Підприємництво та інновації, № 15 (2020) (Категорія «Б») <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/386>.

12. Androshchuk I.O., Lypchanskyi V.O., Pitel N.S. Self-management as a tool of improvement of the quality of management of modern enterprises. Центральнoукраїнський науковий вісник. Економічні науки, Вип. 8 (41). – Кропивницький: ЦНТУ, 2022. С. 244-252.

13. Panchenko, V., Ivanova, R., Viunyk, O., Androshchuk I.O., Guk, O. Forming a methodological approach to the management system of innovative activities at enterprises in conditions of economic development. Journal of Business Economics and Management, 23(5), 1155–1169. <https://doi.org/10.3846/jbem.2022.17804>.

14. Panchenko, V N., Viunyk, O., Androshchuk I., Guk, O. Methodological approach to the implementation of planning in the management system of innovative and production activities of enterprises for the sustainable economic development of the region. International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 17, No. 8, pp. 2385-2392. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170805>.

Інформаційні ресурси

1. How to Start a Startup.//Creative Commons. URL: <http://startupclass.samaltman.com>.

Онлайн-курси

1. Як створити стартап. Курс Стендфордського університету. Платформа: Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/Prometheus/Startup101/2015_T2/info (мова: відео – англійська з українськими субтитрами, тексти – українська)

2. Startup Entrepreneurship. Платформа: Coursera. URL: <https://www.coursera.org/learn/startup-entrepreneurship-from-idea-to-startup#syllabus> (мова: англійська з англійськими субтитрами)